

Ed.

601. Nefndarálit

[217. mál]

um frv. til lánsfjárlaga fyrir árið 1981.

Frá 1. minni hl. fjárhags- og viðskiptanefndar.

Efnahagshorfur.

Almennar þjóðhagshorfur á árinu 1981 verða að teljast allgóðar. Miðað við nær óbreytt verð á sjávarafurðum hefur Þjóðhagsstofnun áætlað að verg þjóðarframleiðsla verði óbreytt frá fyrra ári. Nú hafa hins vegar verið gerðir samningar um skreiðarsölu, sem eru 10% hærrí en á fyrra ári, og um saltfisksölu, sem eru 20% hærrí. Þá er vítað að fiskimjòlsverð á heimsmarkaði er nú ívið hærrí en að jafnaði árið 1980 og verðlagsþróun í Bandaríkjunum gefur ástæðu til að ætla að verð á frystum fiski þar í landi muni hækka innan tíðar. Enn fremur mun verð á áli og kísiljárnri sennilega hækka þegar líður á árið. Auk þess hefur gengi Bandaríkjadollars styrkst mjög á þessu ári, en það hefur vitaskuld feikileg jákvæð áhrif á þjóðarbúskap okkar.

Að öllu samanlögðu verða því ytri skilyrði þjóðarbúskapar okkar að teljast góð. Þessi góðu ytri skilyrði veita sérstaka möguleika á því að ná meiri stöðugleika í íslensku efnahagslífi án þess að rýra lífskjör. Sér í lagi skapa þessi ytri skilyrði einstakar aðstæður til þess að draga úr verðbólgu án almennrar kjaraskerðingar. Talsmenn ríkisstjórnarinnar álíta að verðbólga sé nú 35% á ársgrundvelli. Sé gengið út frá því og með tilliti til hinnar hagstæðu þróunar í markaðsmálum og gengis dollarans ætti því að vera lag til þess að ná verðbólguhraðanum vel niður fyrir 30%. Spurningin er hvort ríkisstjórnin ber gæfu til að nýta þessar einstöku aðstæður til að ná verulegum árangri í verðbólguálagnum, sem hlýtur að teljast innan seilingar samkvæmt þeim yfirlýsingum, sem talsmenn ríkisstjórnarinnar hafa gefið.

Ef það tekst ekki dynur gengisfelling yfir.

Ríkisstjórnin hefur vitaskuld yfir að ráða þeim stjórnþækjum, t. d. í ríkisfjármálum, peningamálastjórn og í fjárfestingarmálum, sem úrslitum ráða um það, hvort það svigrúm ytri skilyrða, sem nú hefur gefist, nýtist til þess að draga úr verðbólgunni. Spurningin er hvort þessum stjórnþækjum verður beitt á réttan hátt.

Lánsfjárlög og lánsfjáráætlun eiga að sýna stefnu ríkisstjórnar í fjárfestingarmálum og peningamálum. Fyrirliggjandi lánsfjáráætlun og frumvarp til lánsfjárlaga einkennast af mikilli aukningu erlendra skulda, sérstakri hækkun í fjárfestingum hins opinbera, einkanlega í opinberum byggingum, en samdrætti í fjármunamyndun atvinnuveganna. Um raunverulega peningamálastjórn verður hins vegar lítið ráðið af þessum gögnum annað en það, að ætlunin sé að mjólka bankakerfið og auka erlenda skuldaföfnun til þess að standa undir almennum opinberum umsvifum, og þá ekki einungis í fjárfestingu, heldur einnig til að standa undir rekstri á vegum ríkisins. Þetta gefur vissulega ekki vísbendingu um að ríkisstjórnin muni nýta það einstaka færi sem nú gefst til þess að draga úr verðbólgunni, heldur bendir þvert á móti til þess að tækifærið fari forgörðum.

Peningamál og lánsfjármarkaður.

Fátt er nauðsynlegra íslensku efnahagslífi en styrk og sanngjörn peningamálastjórn. Þetta er nauðsynlegt til að ná jafnvægi í efnahagsmálum og hamla gegn verðbólgu. Einn mikilvægur þáttur slíkrar peningamálastjórnar er jákvæð raunávöxtun og verðtrygging sparifjár. Á það hefur Alþýðuflokkurinn lagt áherslu. Sú stefnumörkun hefur þegar borið verulegan ávöxt í sparifjármyndun, þrátt fyrir hringlandahátt ríkisstjórnarinnar í framkvæmd stefnunnar. Furðulegast er þó þegar talsmenn ríkisstjórnarinnar fordæma þá stefnu í átt til raunávöxtunar og verðtryggingar sem þeir eru sjálfir að framkvæma og hafa meira að segja staðið sjálfir að

lögfestingu á þessa dagana. Slíkur málflutningur skapar óvissu og dregur úr árangri eða stefnir honum í tvísýnu, að ekki sé minnst á þann tvískinnung sem í þessu felst. Út yfir tekur þegar sömu aðilar hrósa sér af innlánsaukningu, sem er árangur þeirrar stefnu sem þeir segja sig hafa glapist til að fylgja um sinn en afneita nú.

Hitt er ljóst, að framkvæmd stefnunnar hefur farist ríkisstjórninni mjög óhönduglega og er ekki í samræmi við stefnumörkun Alþýðuflokksins. Þannig er almenníngi gert því sem næst ókleift að velja eðlilegt sparnaðarform með sífellt flóknari reglum um bindingar og vaxtaútreikninga, sem mjög mörgum, og þá einkanlega þeim sem síst skyldi, er ómögulegt að átta sig á. Til marks um þetta má hafa að sérfræðingar ríkisstjórnarinnar þurftu tvær síður í Hagtölum mánaðarins til að útskýra skilmála á nýjasta innlánsreikningsformi ríkisstjórnarinnar. Alþýðuflokkurinn hefur á hinn bóginn flutt frumvarp til laga um sparnaðarform sem bjóði upp á verðtryggingu án fjötra flókinna bindinga. Þetta form kemur með eðlilegum og einföldum hætti til móts við sparifjáreigendur og kemur í veg fyrir að þeir einir, sem kunna á kerfið, geti náð að tryggja sparifé sitt í raun. Enn fremur hefur Alþýðuflokkurinn flutt tillögur um mánaðarlegan útreikning vaxta á sparifé, þannig að sparifjáreigendum sé á hverjum tíma tiltæk raunveruleg sparifjáreign.

Á útlánahlið hafa mistök ríkisstjórnarinnar ekki verið síður örlagarík. Láns tími hefur þannig verið að styttest þveröfugt við þá stefnu sem Alþýðuflokkurinn hefur markað. Alþýðuflokkurinn hefur ævinlega lagt á það áherslu, að veigamikill þáttur raunvaxta- og verðtryggingarstefnu væri lenging lánstíma og jöfnun greiðsluþyrðar. Án þess að slíkt fylgi er ekki um raunvaxtastefnu að ræða.

Sú stefna, sem ríkisstjórnin framkvæmir, bitnar háskalega á mörgum alþýðheimilum og þó einkanlega á ungu fólki, sem þarf að eignast þak yfir höfuðið. Það eru vitaskuld villimannlegar aðfarir að ætla ungu fólki að eignast íbúð þannig að einungis sé séð fyrir lánnum til langs tíma sem svara til allt niður í fjórðung af íbúðarverði.

Um málefni húsbýggjenda og íbúðarkaupenda hefur Alþýðuflokkurinn flutt frumvarp um stefnumörkun, sem felur í sér að lán frá Húsnæðisstofnun og bankakerfi til langs tíma vegna íbúðaröflunar fari á þessu ári upp í 52.5% af íbúðarverði, en að meðtöldum lífeyrissjóðslánum færi þá hlutfall langtímalána yfir 70% af verði venjulegrar íbúðar.

Erlendar lántökur og fjárfestingarstefna.

Löng erlend lán námu 5940 milljónum króna í árslok 1980, sem er rúmlega 35% af vergri þjóðarframleiðslu. Á yfirstandandi ári er ætlunin að bæta við erlendum lánum upp á 1463 milljónir króna. Að frádregnum afborgunum af eldri lánum yrðu þá löng erlend lán samtals 6713 milljónir króna eða 671 milljarður gamalla króna. Samkvæmt lánsfjáráætlun svarar þetta til 36—37% af þjóðarframleiðslu, sem er hærra hlutfall en nokkru sinni fyrr. Erlendu skuldirnar munu þá svara til 29 200 króna á hvert mannsbarn í landinu eða tæpra 3 millj. gkr. Á hverja fimm manna fjölskyldu verða erlendu langtímaskuldirnar þannig 146 þús. kr. eða 14.6 milljónir gamalla króna. Þetta er arfur ríkisstjórnarinnar til komandi kynslóða.

Þrátt fyrir þessa gífurlegu erlendu skuldaföfnun er gert ráð fyrir 12.6% samdrætti í fjárfestingu atvinnuveganna og engri aukningu í orkuframkvæmdum.

Skuldaföfnunin erlendis fer þannig til þess að auka aðrar opinberar framkvæmdir, svo sem byggingar, og til þess að standa undir rekstri á vegum hins opinbera. Það er augljóslega uggvænleg þróun, að öll lánsfjárukning fari í opinberar framkvæmdir. Enn uggvænlegra er að sívaxandi hluti opinberra framkvæmda er unninn fyrir lánsfé og þannig skrifaður á reikning komandi kynslóða. Verst af öllu er þó að núverandi ríkisstjórn fer í vaxandi mæli út á þá braut að taka lán erlendis til að mæta rekstrarútgjöldum á vegum hins opinbera. Með því er óreiðu líðandi stundar skotið á frest til greiðslu síðar. Vitaskuld eru fjárlög líka orðin marklaust plagg með þessum vinnubrögðum. Þannig eru lántökur til opinberra framkvæmda

á A-hluta fjárlaga næstum tvöfaldaðar og erlend lán til opinberra framkvæmda eru sömuleiðis tvöfölduð frá lánsfjáráætlun fyrra árs.

Af framansögðu er ljóst að stefna ríkisstjórnarinnar er röng í grundvallaratriðum og meginstefnubreyting þarf að eiga sér stað í peningamálum, lánsfjármálum og fjárfestingarmálum til þess að nýta það svigrúm, sem nú hefur gefist með tilliti til bættra ytri aðstæðna, og ná þannig verðbólgunni niður.

Alþingi, 6. apríl 1981.

Kjartan Jóhannsson.